

Туберкульоз: профілактика, симптоми, діагностика захворювання.

Міністерство освіти і науки України рекомендує для просвітницької роботи в закладах освіти, схвалений рішенням методичної ради державної установи «Український інститут розвитку освіти», навчально-методичний посібник «Особливості просвітницької роботи щодо запобігання захворюванню на туберкульоз та подолання соціально-психологічних наслідків: методичні рекомендації для педагогічних працівників закладів дошкільної та загальної середньої освіти» (Косенчук О.Г., Новик І.М., Київ, 2022, 2 частини).

Питання збереження та зміцнення здоров'я дітей – неймовірно актуальне, особливо в умовах воєнного стану. Адже саме діти належать до найвразливішої категорії населення. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти. І для кожного дорослого та педагогів незмінним лишилося те, що усі ми маємо працювати заради наших дітей.

В умовах воєнного стану через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється не лише сам процес повноцінної соціалізації дитини. Діти, які вимушені бути переміщеними із зони активних бойових дій, стикаються з проблемою соціальної адаптації, перебуваючи в нових соціальних умовах, перебуваючи у бомбосховищах, інколи непристосованих приміщеннях дуже часто підвищується загроза захворювань легенів (запалення, респіраторні хвороби, тощо).

Враховуючи ризик збільшення випадків туберкульозу в умовах війни, важливо посилити профілактику цього захворювання в Україні.

Серед стратегічних та оперативних цілей подолання туберкульозу на національному рівні це - удосконалення системи епідагляду, організації та надання протитуберкульозної допомоги в областях – на районних рівнях та в громадах, забезпечення ефективного виявлення нових випадків та недопущення формування резистентних форм туберкульозу та розширення інноваційних програм лікування мультирезистентного туберкульозу.

Туберкульоз є соціально значущим і особливо небезпечним інфекційним захворюванням. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, одна третина населення планети інфікована туберкульозом.

Швидке поширення стійких до ліків штамів збудника туберкульозу загрожує перетворити туберкульоз у невиліковне захворювання.

Що ж таке туберкульоз і які джерела інфекції?

Туберкульоз – це інфекційне захворювання, що викликається мікобактеріями туберкульозу. Уражається туберкульозом весь організм: легені, нирки, лімфатичні вузли, кістки, очі, шкіра, головний мозок.

Основним джерелом поширення інфекції є хвора на туберкульоз людина, рідше рогата худоба, верблюди, свині, птахи, інші тварини.

Як можна заразитися туберкульозом?

Заразитися туберкульозом може практично будь-яка людина.

Зараження відбувається:

- через повітря – (аерогенний, повітряно-крапельний шлях) або предмети побуту при користуванні спільним з хворим на туберкульоз легень посудом, туалетним приладдям і тощо, рідше через їжу (аліментарний шлях);

- при вживанні молочних продуктів від хворої на туберкульоз великої рогатої худоби;

- внутрішньоутробне зараження плода (вкрай рідко) при туберкульозі у вагітних.

Близько 50% вперше виявлених хворих виділяють збудника туберкульозу в навколишнє середовище при розмові, кашлі, чханні.

Аерозоль з найдрібнішими частинками мокротиння протягом тривалого часу може перебувати в повітрі і бути джерелом зараження дітей і дорослих.

Якщо хвора людина не лікується, вона може за рік інфікувати 10 - 15 осіб.

Чи кожна інфікована людина може захворіти на туберкульоз?

Із загальної кількості людей, інфікованих туберкульозом, захворює кожен десятий.

Більшість інфікованих людей ніколи не захворюють на туберкульоз тому, що їх імунна система пригнічує, обмежує інфекцію і перешкоджає розвитку захворювання.

Найбільш схильні до захворювання на туберкульоз діти із так званої, групи ризику:

- у родині, де є хворий на туберкульоз;
- що часто і тривало хворіють різними інфекційними захворюваннями;
- що страждають такими захворюваннями, як цукровий діабет, рак і особливо ВІЛ-інфекція, хворі на хронічні захворювання різних органів і систем;
- що зловживають алкоголем, наркомани;
- що живуть за межею бідності;
- не щеплені діти.

Захворюють на туберкульоз в основному не щеплені діти, рідше ті, що отримали неповноцінну вакцинацію (рубчик БЦЖ відсутній або менше 3мм).

Найбільш сприйнятливі до туберкульозу грудні діти та діти молодшого віку, захисні сили яких (неспецифічний і специфічний імунітет) ще не розвинені.

Основні симптоми та ознаки туберкульозу:

- тривалий кашель (більше трьох тижнів) або покашлювання з виділенням мокроти, можливо з кров'ю;
- біль в грудній клітці;
- втрата апетиту, зниження маси тіла;
- посилене потовиділення (особливо в нічний час);
- загальне нездужання і слабкість;
- періодичне невелике підвищення температури тіла (37,2 ° - 37,4 ° C);
- задишка без значного фізичного навантаження.

Почервоніння і припухлість шкіри розміром більше 5 мм у дітей та підлітків при проведенні проби Манту свідчать про момент зараження, але ще не про саму хворобу; в цьому випадку потрібно поглиблене обстеження дитини.

Як визначити чи інфікована дитина?

Це визначають з допомогою туберкулінової проби (проба Манту).

Крім туберкулінодіагностики - методами раннього виявлення туберкульозу у дітей, підлітків і дорослих служать профілактичні обстеження

- рентгенофлюорографія - в 17 років, в подальшому не рідше 1 разу на 2 роки для всього населення і щорічно для груп ризику;
- бактеріологічне обстеження – (мікроскопія мазка і посів матеріалу на живильні середовища) у хворих на хронічну урологічну патологію і неспецифічні захворюваннями легень, прооперованих людей.

Як уберегти дитину від туберкульозу та запобігти захворюванню?

Для активної специфічної профілактики туберкульозу у дітей та підлітків призначена вакцина БЦЖ.

Двохсотлітній досвід застосування вакцин довів доцільність і ефективність цього методу профілактики інфекційних хвороб.

Вакцина БЦЖ представляє собою живі ослаблені (що втратили здатність викликати захворювання) мікобактерії вакцинного штамму Поява у щепленої від туберкульозу дитини через 4 - 6 тижнів папули розміром 5 - 10 мм, а через рік рубчика свідчить про успішно проведену вакцинацію.

Внутрішньошкірна вакцинація БЦЖ визнана основним заходом специфічної профілактики туберкульозу. Вона стимулює вироблення не

тільки специфічного протитуберкульозного імунітету, але і підсилює природну стійкість дитячого організму до інших інфекцій. У випадку розвитку захворювання, первинна інфекція протікає у вакцинованих сприятливо, часто безсимптомно і виявляється в неактивній стадії .

Що допоможе уникнути хвороби?

Повністю захиститись від туберкульозної інфекції неможливо, але можна запобігти розвитку хвороби або постаратися виявити її на ранній стадії.

З профілактичною метою здоровим людям слід:

- дотримуватись правил особистої гігієни;
- дотримуватись збалансованого харчування і режиму сну;
- відмовитись від шкідливих звичок, особливо паління;
- дбати про свій психоемоційний стан;
- уникати простудних хвороб та своєчасно звертатись до лікарів;
- регулярно проходити медичні обстеження.

Діагностика туберкульозу і запобігання захворювання.

Основними методами виявлення туберкульозу є бактеріологічне та рентгенологічне обстеження.

Бактеріологічне обстеження (мікроскопія мазка і посів матеріалу на живильні середовища) є найбільш надійним підтвердженням діагнозу туберкульозу, так як в цьому випадку безпосередньо у виділеннях хворого або у взятих з організму матеріалах виявляється збудник захворювання.

У випадках прихованого перебігу туберкульозу зростає значення рентгенологічних методів обстеження (рентгенографії і флюорографії). Це єдині методи, які дозволяють виявити початкові туберкульозні зміни в легенях.

Якщо при обстеженні встановлено, що дитина чи підліток заразився тільки туберкульозною інфекцією, але ураження органів не виявлено, необхідно провести курс попереджувального лікування, щоб не допустити розвитку локальної форми захворювання. З цією метою призначаються протитуберкульозні препарати. Їх приймають регулярно, щодня, не пропускаючи. Інакше мікобактерія не загине, а перейде в стійку «дрімаючу» форму. Особливо ця міра профілактики захворювання важлива в осередках туберкульозної інфекції, навіть якщо контакт з хворим був короточасним.

Важливо також виконувати комплекс заходів, що підвищують захисні сили організму: санація хронічних вогнищ інфекції, правильне повноцінне харчування, раціональний режим праці та відпочинку, відмова від шкідливих звичок, загартовування, заняття фізкультурою, проведення заходів, щодо оздоровлення житлової та виробничого середовища (зниження скупченості та

запилення , поліпшення вентиляції, вологе прибирання з використанням дезінфікуючих засобів тощо).

Профілактика дитячо-підліткового туберкульозу та поради батькам.

Для запобігання туберкульозу у дітей та підлітків необхідно:

- відповідально ставитися батькам до свого здоров'я, цікавитися заздалегідь про здоров'я тих людей, які будуть жити тимчасово у вашій родині;
- проходити профілактичне рентгено-флюорографічного обстеження, особливо якщо в сім'ї є новонароджена дитина;
- обов'язково звертатися до лікаря, якщо дитина була в контакті з хворим на туберкульоз;
- оберегати вашу дитину від тривалого контакту з хворим - це знизить ризик захворювання;
- обов'язкове обстеження у лікаря-фтизіатра при встановленні інфікування дитини по пробі Манту;
- особистим батьківським прикладом формувати у дитини навички здорового способу життя.